

Хэвийн дагаврыг таньж үйл үгийн
үндсэнд холбох эгшгийн дүрмээр бичих
VIII анги

Хичээлийн зорилго

- Үйл үгийн хэвийн дагаврыг мэдэж, хувилгагч эс хувилгагчаар нь ялган бичих
- Холбох эгшгийн дүрмийн дагуу үйл үгийн үндсэнд залган бичих
- Дасгал даалгавар ажиллах

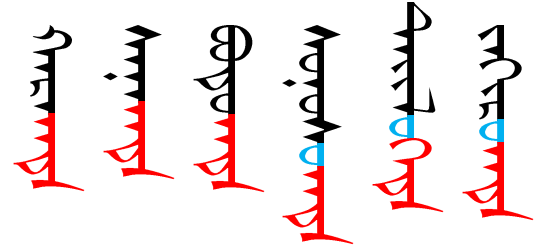
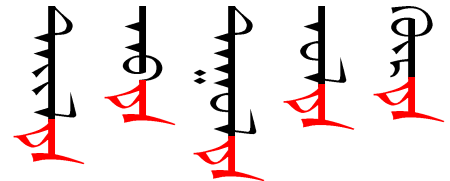
Үйл үгийн хэвийн дагавар

1. Бусдаар үйлдүүлэх хэвийн дагавар - уул ,
-үүл, -лга4, -га4,- аа4
2. Бусдын эрхэнд үйлдэгдэх хэвийн –гд
3. Бусадтай хамтран үйлдэх хэвийн – лд,-лц

Бусдаар үйлдүүлэх хэвийн дагавар

Кирилл бичгээр	Монгол бичгээр	Дүрэм	Жишээ
-уул -үүл		Эгшгээр төгссөн үйл үндсэнд шууд, гийгүүлэгчээр төгссөн үндсэнд гэдэс ба үеэр холбож бичнэ.	
-лга 4		Хувилгагч үсгээр эхэлдэг боловч гийгүүлэгчээр төгссөн үгэнд залгахгүй, зөвхөн урт ба хос эгшгээр төгссөн үгэнд бичнэ.	
-га 4		Богино эгшиг ба “Н”, “Л”, “Р” үсгээр төгссөн үйл үндсэнд “-га4” дагаврыг залгана.	
-ха4		Д”, “С” гийгүүлэгчээр төгссөн үндсэнд “-ха4” дагаврыг залгана.	
-аа		Гол төлөв эгшгээр, хааяа гийгүүлэгчээр төгссөн үйл үндсэнд гэдсээр холбож залгана.	

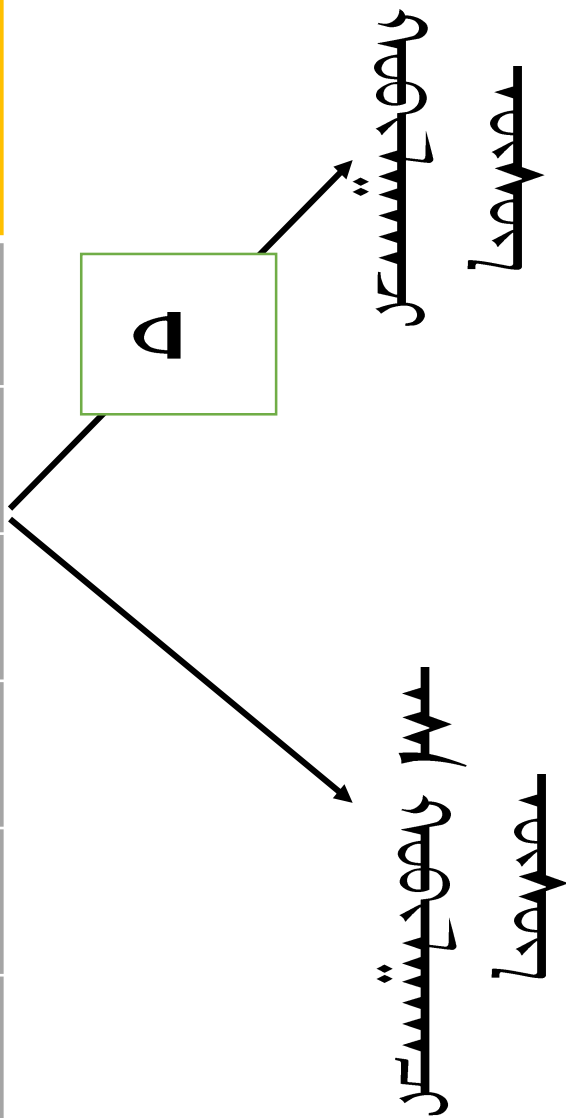
Бусдын эрхэнд үйлдэгдэх хэвийн дагавар

Кирилл бичгээр	Монгол бичгээр	Дүрэм	Жишээ
- гд		Үйл үндэс эгшгээр төгсвөл шууд, гийгүүлэгчээр төгсвөл гэдсээр холбож залгана. Эс тусах утгатай үйл үндэс үүсгэнэ.	
-д,т		Тусах үйл үндсийг эс тусах утгатай болгоно. Цөөн үгэнд тохиолдоно.	

Бусадтай хамтран үйлдэлдэх хэв

Кирилл бичгээр	Монгол бичгээр	Дүрэм	Жишээ
-лд		Эгшгээр төгссөн үйл үндсэнд шууд, гийгүүлэгчээр төгссөн үйл үндсэнд гэдсээр холбож эс тусах утгатай үйл үндэс үүсгэнэ.	
-лц			

Н	𐌆
Б	𐌇
Д	𐌈
Р	𐌊
С	𐌋
Л	𐌌

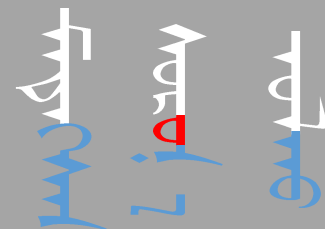
Й	Г	Н	М	Л	Р	ШГҮЙ	СХИЙ
ᠶ	ᠭᠢ	ᠨ	ᠮ	ᠯ	ᠷ	ᠰᠬᠦᠭᠦᠢ	ᠰᠬᠢᠶ

Ж	Ч	Б	С	Д	Х	Т	Га, Гэ
г	ч	б	с	д	х	т	га, гэ

Санамж

Үйл язгуур үндсэнд залгавар бүтээврүүдийг бичихдээ дараах алхмыг баримтлана.

1. Язгуур, үндэс юугаар төгссөн байна? Эгшгээр үү? Дэвсгэр үсгээр үү?
2. Залгавар юугаар эхэлсэн байна? Хувилгагч үсгээр үү? Эс хувилгагч үсгээр үү?
3. Шууд залгаж бичих үү? Эгшгээр холбож бичих үү? Эр үгэнд бичдэг хэлбэр үү? Эм үгэнд бичдэг хэлбэр үү?

Зүйр цэцэн үгийг үндэсний бичгээр бичээд, хэвийн дагавар авсан үгийг тэмдэглээрэй.

Туса- таи хэрэг бүхүн –и

Тугуши- таи сайин гүйицэдхэ.

Агула мори-йи зобаган-а.

Агур бэй- э- йи зобаган-а.

Эхэ – йи –ни эцэгэхү үгэи

Тугул- и- ни турагаху үгэи

ᠲᠤᠰᠤ ᠲᠠᠢ ᠬᠡᠷᠭᠡ ᠪᠦᠬᠦᠨ ᠤ᠋ᠶᠢ
ᠲᠤᠭᠤᠰᠢ ᠲᠠᠢ ᠰᠠᠶᠢᠨ ᠭᠦᠢᠴᠡᠳᠬᠡ
ᠠᠭᠤᠯᠠ ᠮᠣᠷᠢ-ᠶᠢ ᠵᠣᠪᠠᠭᠠᠨ-ᠠ
ᠠᠭᠤᠷ ᠪᠡᠢ-ᠡ-ᠶᠢ ᠵᠣᠪᠠᠭᠠᠨ-ᠠ
ᠡᠬᠡ –ᠶᠢ –ᠨᠢ ᠡᠴᠡᠭᠡᠬᠦ ᠤᠭᠡᠢ
ᠲᠤᠭᠤᠯ-ᠢ-ᠨᠢ ᠲᠤᠷᠠᠭᠠᠬᠦ ᠤᠭᠡᠢ

Анхаарал тавьсанд баярлалаа